

них промов. Читаю статті по газетах. І о диво! Мазепинці не розуміють... Мазепи. Мазепинці... чужі Мазепі. Мазепинці... інша порода, не та, з якої вийшов Мазепа. Коли прийшлося би написати статтю на цю тему, то треба би її конче назвати: Суперечності мазепинства. Мазепа — зразок опанування. Це розум, що твердо осідлав почування. Це майже клясична рівновага між розумом і почуванням. Це Захід. Це нагадує католицизм. Католицизм вчить, як розпоряджати скарбами почування, щоби нічого з них не пропало. (Мазепі спалили Батурин. Він нічого. Дивився на руїни Батурина і також нічого. — Програв битву під Полтавою — повний спокій, спасає Карла XII, що не хотів втікати перед москалями). Хіба ті, що себе нині величають мазепинцями нагадують Мазепу? Чим? Своєю вражливістю? Своїм розперезанням? Своїм незрівноваженням? Це перша суперечність мазепинства.

Мазепа політик. Політика використання можливостей. Мазепа вмів їх використовувати. Скажу отверто: Мазепа — це може „найбільший опортуніст“ української історії. І о диво! Його величають ті, що не розуміють ще (так!) різниці між бажаним і дійсністю, між тим, що може бути і є, між теорією і практикою. Ті, що готові повільним вогнем своїх почувань, розбурхуваних „великим мусом“ (є також і „малий мус“). Кожен його знає!) палити кожного, хто не скаже на стіну емоціональних ілюзій, хто не сідає на... стелю химерних забаванок. Мазепа робив те, що можна було робити. Його нинішні поклонники в простій лінії не хотять робити цього, що можна робити. Вони хочуть робити те, чого не можна. Через те нічого не роблять. Коли хтось думає, коли літаком критицизму підніметься над ті хмари емоціонального балакунства, то його „осуджують“, критикують, „п'януть“ і всі вдоволені: всі заняті, всі в руху. А нація — це рух, це життя, це „Ніягара енергетизму, спінена олімпійськими зусиллями“! І всі вдоволені... коли би були послідовні наші поклонники Мазепи, то повинні би його образ спалити прилюдно і тягати по вулицях Львова як найбільшого опортуніста! Це друга суперечність мазепинства.

Для Мазепи політика — це використання можливостей. Мазепа скривав свої остаточні пляни. Довгі літа. І як зручно! Як хитро! Нинішні мазепинці думають, що політика — це викричати всі свої думки, почування, пляни, наміри: одним словом — нині політика — це ніби „внутрішня виставка духа“ перед народом і ворогами! Ех! Як би так навчити мазепинців мовчанки Мазепи, його скритости, його зручності — то може би воно інакше було. Це третя суперечність мазепинства.

Мазепа звертав увагу на культурні справи. Він розумів, що народи сильні своєю вартістю, своєю творчістю, що політична самостійність ніколи не прийде без культурної самостійности. Тому Мазепа лишив тільки церков, тільки доказів української духової самостійности! Та його арабська Євангелія в Єрусалимі до нині говорить про Україну, як про нарід і край з власним

обличчям. Та срібна миска в Єрусалимі з гербом Мазепи! Нинішні мазепинці не доцінюють культурних справ. Хотіння, ненависть і „твердий чин“ — їх гасло! Вистане розпалюватися хотінням до білого заліза, дихати сатанською ненавистю наче Везувій чи Етна і голубити в шовково-аксамітних мріях „безпощадний меч“, що має власти на голови ворогів так сам від „великого мусу“ (може від „малого мусу“?). Тому наша культурна продукція нидіє. Тому Піємонт України — відрікається своїх амбіцій бути рефлектором української культури, твореної на європейських основах, на всю Україну. Це четверта суперечність мазепинства.

Мазепа доцінював соціальні справи. Творив, чи може радше скріпляв українську аристократію. О! Він знав, що самі „маси“ ніякої держави не дали, що вони до ніякої політичної акції нездібні. Всі, найбільші мазепинці дорікають йому цим аристократизмом. Панове! Коли би Мазепа послухав Ваших рад і „сперся“ на народ (очевидно „бідний“ в першій мірі!) був би мабуть не продержався і двох місяців! Мазепа не йшов за „масами“. І це гарна, найгарніша майже риса його характеру. Для нинішніх мазепинців найвищий авторитет—маси. Це пята суперечність мазепинства. Взагалі ті всі свята, ті всі статті в честь Мазепи — це наче „національне пекло“, кризь яке мусить проходити в 300-ліття своїх народин Мазепа. Люди добрі! Змилюйтеся і не знущайтеся так над своїм національним героєм!

П. Йордан.

Квантова механіка та основні проблеми біології і психології.¹⁾

(Із німецької мови переклад Др. Володимир Левницький).

1

Дефініція Юма²⁾ причини і наслідку. Як відомо, завдячуємо Юмові пояснення поняття „причини“, ось менше більше таке: Коли по події А слідує завжди та неминуче подія В, а В слідує лиш по передньому А (одначе А може статися без попереднього В), тоді означуємо А як „причину“ події В (а В як „наслідок“ А). Примітивний примір: Лискавка є причиною грому.

Це пояснення стрінуло дуже многосторонній та рішучий спротив, бо воно не є нічим іншим як „резигнацією“ із

¹⁾ Переклад статті Паскуаля Йордана, проф. фізики університету в Рашток, надрукованої в „Naturwissenschaften“ 1932, зом. 45. (перекл.).

²⁾ Давид Юм (Hume) англ. філософ, політик та історик (1711—1776); головні твори: „Про людський розум“, „Діяльogi про природну релігiю“ (перекл.).